

การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย

นางสาวไพทยา มีสัตย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-637-426-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF AUXILIARY VERBS DEVELOPED FROM VERBS IN THAI

MISS PAITAYA MEESAT

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai**

Department of Thai

Graduate School

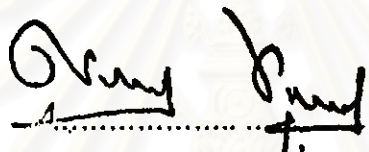
Chulalongkorn University

Academic Year 1997

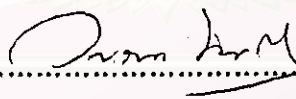
ISBN 974-637-426-5

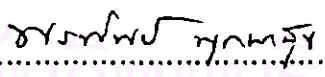
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย
โดย นางสาวโพทยา มีสัตย์
ภาควิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.พรทิพย์ พุกผาสุข -
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผศ.ดร. เพ็ญศิริ วงศ์วิภาณนท์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

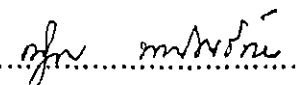

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. กัญญา นาคสกุล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ พุกผาสุข)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ วงศ์วิภาณนท์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง)

โททยา มีสัจย์ : การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่พัฒนามาจากคำกริยาในภาษาไทย (A STUDY OF AUXILIARY VERBS DEVELOPED FROM VERBS IN THAI) อ.ที่ปรึกษา : ผศ. ดร.พรทิพย์ ทุกมาตุช , อ. ที่ปรึกษาร่วม : ผศ. ดร. เพ็ญศิริ วงศ์วิภาณนท์ , 431 หน้า . ISBN 974-637-426-5 .

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบเชิงประวัติของคำ **คง คง** **ต้อง ได้ ษา** ซึ่งเป็นคำที่ทำหน้าที่อย่างคำกริยา และคำช่วยหน้ากริยา โดยใช้เอกสารประวัติศาสตร์ที่ตีพิมพ์แล้ว ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงสมัยปัจจุบัน หรือในช่วงปีพุทธศักราช 1826 - 2537 เพื่อวิเคราะห์หากระบวนการกลายมาเป็นคำไวยากรณ์

ผลการศึกษาคำช่วยหน้ากริยาทั้ง 6 คำ พบว่าสามารถแบ่งคำทั้ง 6 นี้ออกเป็น 2 กลุ่มตามหมวดคำย่อยของกริยาที่เป็นต้นเค้า กล่าวคือ กลุ่มที่กลายมาจากกริยากรรม ได้แก่ **คง ต้อง ได้ ษา** และกลุ่มที่กลายมาจากกริยาอกรรมนำเสนอ ได้แก่ **คง ษา** กระบวนการที่ทำให้รูปคำดังกล่าวกลายจากคำกริยามาเป็นคำช่วยหน้ากริยา คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย 3 ลักษณะ ซึ่งลักษณะทั้งสามนี้ โบปปี และคณะ(1994)เรียกว่า การขยายความหมายแบบอุปลักษณะ การขยายความหมายให้กว้างขึ้น และการดูดซับความหมายของบริบท ถึงแม้ว่า **คง คง** **ต้อง ได้ ษา** และ **ษา** ส่วนแล้วกลายไปเป็นคำช่วยหน้ากริยา แต่คำ **ษา** ดูเหมือนว่าจะพัฒนาไปไกลมากกว่าการเป็นคำช่วยหน้ากริยา กล่าวคือ คำ **ษา** จะพัฒนาต่อไป เป็นส่วนประกอบที่มักเกิดร่วมกับกริยาอื่นเป็นประจำ ในลักษณะคำประสม และเปลี่ยนหมวดคำจากกริยาไปเป็นคุณศัพท์

จากเอกสารที่รวบรวมมาศึกษา พบว่าคำ **ได้** เป็นคำช่วยหน้ากริยาตั้งแต่สมัยสุโขทัย คำ **คง** เป็นคำช่วยหน้ากริยาแสดงการณลักษณะ ตั้งแต่สมัยอยุธยา คำ **คง** และ **ต้อง** เป็นคำช่วยหน้ากริยา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 คำ **ษา** เป็นคำช่วยหน้ากริยาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ส่วนคำ **ษา** ไม่พบว่าเป็นคำช่วยหน้ากริยาแสดงอรรถาณเคราะห์จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แต่พบว่ามีปรากฏเป็นส่วนประกอบของคำประสมแล้ว สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า คำ **ษา** มีความเป็นไปได้ที่จะกลายไปเป็นคำช่วยหน้ากริยาก่อนคำอื่นๆอีก 5 คำข้างต้น หรือกล่าวได้ว่าคำ **ษา** นี้อาจกลายเป็นคำไวยากรณ์ตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ยังได้เสนอวิวัฒนาการของคำทั้ง 6 ในลักษณะนิรุกติศาสตร์ด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ภาษาไทย
สาขาวิชา ภาษาไทย
ปีการศึกษา 2549

ลายมือชื่อนิติต *โททยา มีสัจย์*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *พรทิพย์ ทุกมาตุช*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม *เพ็ญศิริ วงศ์วิภาณนท์*

#G710083 : MAJOR HAI

KEY WORD: GRAMMATICALIZATION / VERBS / AUXILIARY /

PAITAYA MEESAT : A STUDY OF AUXILIARY VERBS DEVELOPED FROM VERBS IN THAI.

THESIS ADVISOR : ASSIST . PROF. PHORNTHIP PUKBHASUK , Ph.D. THESIS CO-ADVISOR :

ASSIST . PROF. PEANSIRI VONGVIPANOND , Ph.D. 431 pp. ISBN 974 - 637 - 426 - 5 .

This is a diachronic study of the words /khorj/ , /khuən/ , /kʰɔ̃j/ , /daj/ , /nā:/ , and /ʔa:V/ , which can function synchronically both as verbs and pre - nominal auxiliaries . The data used are samples of historical document , which have been published . The documents dated from the Sukhothai period to the present reign of King Rama IX . It covers the time during BE . 1926 - BE. 2537 . The focus of the study is the grammaticalization process which affects these six lexical items.

The study reveals that these six auxiliaries can be classified into 2 groups according to the types of verb from which they have developed . /khorj/ , /kʰɔ̃j/ , /daj/ , and /ʔa:V/ are grammaticalized from transitive verbs . /khuən/ , and /nā:/ are grammaticalized from intransitive verbs . Three types of semantic change are found to have occurred in the process . These are what Bybee et al (1994) called metaphorical extension , meaning generalization and absorption of contextual meaning . Although /khorj/ , /khuən/ , /kʰɔ̃j/ , /daj/ , /nā:/ , and /ʔa:V/ are all grammaticalized into auxiliaries , /nā:/ seems to have gone the furthest to become a recurrent component in a compounding process which changes a verb into an adjective .

According to the data , /daj/ has been found as an auxiliary since the Sukhothai period . /khorj/ is found occurring as aspectual auxiliary in the Ayutthaya document . /khuən/ , and /kʰɔ̃j/ are found as auxiliaries in the document during the reign of King Rama I . /ʔa:V/ is not found as an auxiliary until the reign of King Rama V . For /nā:/ , even though its use as an epistemic auxiliary is not found in the data collected until the reign of King Rama V , the fact that it has been grammaticalized to the point of becoming a recurrent prefix-like component of a compound can be an indication that its development into a pre - nominal auxiliary could have started earlier than the other five items in this lexical set , i.e. before the Sukhothai period . The thesis concludes with an etymological description of /khorj/ , /khuən/ ; /kʰɔ̃j/ , /daj/ , /nā:/ , and /ʔa:V/ .

ภาควิชา..... ภาษาไทย.....

สาขาวิชา..... ภาษาไทย.....

ปีการศึกษา..... 2540.....

ลายมือชื่อนิสิต..... ทัศนวิมล.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ดร.พิพัฒน์ พุกนภัส.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... ศาสตราจารย์ ดร. อนันต์.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยรู้สึกทราบบ้างในความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ พุกผาสุข และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ วงศ์วิภาณนท์ ที่กรุณาให้แนวความคิดข้อเสนอแนะต่างๆ ตลอดจนให้กำลังใจผู้วิจัยในการสร้างสรรค์ผลงาน รวมทั้งอนุเคราะห์หนังสือประกอบการค้นคว้า และกรุณาแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเมตตาและเอาใจใส่อย่างดียิ่งเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. กาญจนานาคสกุล และอาจารย์ ดร. อนุรักษ์ พานโพธิ์ทอง ซึ่งกรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัย ศาสตราจารย์ ดร. วิจินตน์ ภาณุพงศ์ ที่อนุเคราะห์หนังสือประกอบการค้นคว้า อาจารย์เทพี จรัสจุงเกียรติ ที่อนุเคราะห์ข้อมูลบางส่วนในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณวันทนีย์ พันธชาติ และเจ้าหน้าที่หน่วยปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีภาษาและวิทยาการความรู้ แห่งศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์แห่งชาติที่อนุเคราะห์ข้อมูลภาษาปัจจุบัน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมูลนิธิศาสตราจารย์ ม.ล. จิรายุ นพวงศ์ สำหรับเงินทุนในการวิจัยนี้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา - มารดา ที่เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และเกื้อหนุนการศึกษาของผู้วิจัยด้วยความรักเต็มเปี่ยมเสมอมา ขอคุณปิยมิตร และบุคคลแวดล้อมอีกมากมาย สำหรับความช่วยเหลือและแรงใจที่ส่งมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
สมมติฐานของการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	2
ข้อมูลในการวิจัย.....	2
วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์สำคัญที่ใช้ในงานวิจัย.....	6
สัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัย.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
บทที่ 2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
คำบอกเนื้อความและคำไวยากรณ์.....	14
การจำแนกหมวดคำ.....	18
คำช่วยหน้ากริยาแสดงอรรถาณูเคราะห์.....	25
ทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	29
กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ชนิดอรรถาณูเคราะห์.....	39
งานวิจัยเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย.....	41

บทที่ 3 การวิเคราะห์หน้าที่ของคำ คง คง ต้อง ได้ ไม่ อาจ

การวิเคราะห์หน้าที่ของคำ..... 44

การวิเคราะห์แยกคำช่วยหน้ากริยาและคำกริยาที่ตามด้วยคำกริยาด้วยเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์..... 51

ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของคำ คง 58

ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของคำ คง..... 62

ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของคำ ต้อง..... 67

ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของคำ ได้..... 71

ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของคำ ไม่..... 75

ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของคำ อาจ..... 78

บทที่ 4 การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ คง คง ต้อง ได้ ไม่ อาจ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย..... 87

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำ คง..... 92

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำ คง..... 103

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำ ต้อง..... 110

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำ ได้..... 123

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำ ไม่..... 132

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำ อาจ 137

สรุปการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำ คง คง ต้อง ได้ ไม่ อาจ.... 147

บทที่ 5 วิวัฒนาการของคำ คง คง ต้อง ได้ ไม่ อาจ

ทฤษฎีเกี่ยวกับขั้นตอนการกลายเป็นคำไวยากรณ์..... 150

วิวัฒนาการของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ คง..... 153

วิวัฒนาการของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ คง..... 162

วิวัฒนาการของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ ต้อง..... 170

วิวัฒนาการของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ <u>ได้</u>	180
วิวัฒนาการของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ <u>นำ</u>	187
วิวัฒนาการของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ <u>อาจ</u>	192
ภาพรวมขั้นตอนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ <u>คง คง</u> ต้อง	
<u>ได้ นำ อาจ</u>	198
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	203
อภิปรายผล.....	214
ข้อเสนอแนะ	214
รายการอ้างอิง.....	217
ภาคผนวก.....	219
ประวัติผู้เขียน.....	431

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของคำ <u>คง</u>	61
ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของคำ <u>ควร</u>	66
ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของคำ <u>ต้อง</u>	70
ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของคำ <u>ได้</u>	74
ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของคำ <u>น่า</u>	77
ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของคำ <u>อาจ</u>	81
ตารางที่ 7 ตารางแสดงสัดส่วนความมากน้อยคิดเป็นร้อยละของจำนวน การปรากฏคำที่ทำหน้าที่อย่างคำกริยาและอย่างคำช่วยหน้า กริยาของคำ <u>คง ควร ต้อง ได้ น่า อาจ</u>	85

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 การตัดสินใจหน้าที่ของคำ คง คง ต้อง ได้ น่า อาจ	57
แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	150
แผนภูมิที่ 3 การปรากฏปริมาณของคำที่เป็นคำบอกเนื้อความและคำ ไวยากรณ์.....	152
แผนภูมิที่ 4 แสดงขั้นตอนของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ คง	161
แผนภูมิที่ 5 แสดงขั้นตอนของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ คง	169
แผนภูมิที่ 6 แสดงขั้นตอนของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ ต้อง	179
แผนภูมิที่ 7 แสดงขั้นตอนของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ ได้	186
แผนภูมิที่ 8 แสดงขั้นตอนของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ น่า	191
แผนภูมิที่ 9 แสดงขั้นตอนของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ อาจ	198
แผนภูมิที่ 10 แสดงการปรากฏหน้าที่อย่างคำช่วยหน้ากริยาของคำ คง คง ต้อง ได้ น่า อาจ	199
แผนภูมิที่ 11 แสดงการปรากฏหน้าที่อย่างกริยาของคำ คง คง ต้อง ได้ น่า อาจ	200
แผนภูมิที่ 12 แสดงการกลายเป็นคำช่วยหน้ากริยาแสดงอรรถาณูเคราะห์..	201